

ratione timor Dei est optima dispositio ad peccati remissionem obtinendam. Propter quod dicitur *timor Domini expellere peccatum*, Ecclesiast. 1; et esse *fons vite*, Proverb. 14; et tradit Concilium Trident., dicta sess. 14, c. 4.

10. *Solus timor absque sacramento non sufficit ad justitiam.* — *Difficultas.* — Tertio, certum est hunc timorem, tametsi bonus et honestus sit, et quamecumque aversionem a peccato ex illo solo conceptam, non esse sufficientem præparationem ad justificationem per se ac sine opera sacramenti obtinendam, ut idem Concilium eodem cap. 4 docuit, et est per se satis clarum. In quibus omnibus timor cum spe convenit. Difficultas autem est an in necessitate talis dispositionis sit aliqua differentia, quia Concilium eodem modo videtur de utroque actu loqui, et Ecclesiast. 1 dicitur: *Qui sine timore est non poterit justificari*, quae verba absolutam necessitatem indicant. Unde Augustinus, epist. 416, inter necessarias dispositiones timorem ponit, cuius verba capite sequenti referam. At vero in contrarium est, quia (ut notabam) differentia invenitur in hac parte inter spem et timorem poenae. Nam timor poenae non est per se necessarius propter ipsam justitiam infusam quasi complendam, et ex parte formaliter constituendam, sed requiritur ex imperfectione hominis, præsertim in hoc statu corruptionis. Nam propter affectionem quam habet ad proprium commodum, magis continentur a malo timore poenae quam amore virtutis, præsertim in principio conversionis, quando vel nullam vel valde imperfectam charitatem habet. At vero spes per se pertinet ad complementum justitiae, ut supra dictum est, et ex Concilio Tridentino colligitur; ergo actus ejus magis est necessarius ad justificationem quam actus timoris. Est enim post fidem fundamentum per se ac moraliter necessarium ad justificationis progressum, timor vero solum ut per accidens disponens, affectum peccati aliquo modo removendo. Atque hinc est ut hic timor poenalis minuantur, crescente charitate, juxta illud 1 Joann. 4: *Perfecta charitas foras mittit timorem*, quod licet aliqui intelligent de timore malo, servili vel mundano, optime etiam intelligitur ab Augustino ibi, tract. 9, et libr. 83 Quæstion., quæst. 36, et serm. 43 de Verb. Apost., circa finem, quia quo aliquis charitate magis crescit, eo minus ex hoc timore operatur, quamvis, dum in hac vita vivimus, nunquam om-

nino expellatur, quia semper charitas est aliquo modo imperfecta. At vero spes non minuitur crescente charitate, sed potius cum illa perficitur, ad Roman. 5: *Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probatorem, probatio vero spem, spes autem non confundit, quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Scriptum sanctum, qui datus est nobis*; nam quo plus Deum diligimus, eo plus ab eo diligi confidimus, et ita perfectius in eum speramus.

11. *Solvitur difficultas.* — *Ad justificationem magis necessaria est spes quam timor.* — In hoc puncto dicendum est timorem et spem aliquo modo in necessitate convenire, nihilominus tamen spem simpliciter magis necessariam esse. Prior pars sumitur ex Concilio Tridentino, quatenus timorem penitit tanquam initium a quo inchoatur dispositio voluntatis peccatum expellens. Idemque confirmari potest multis Scripturæ testimoniis, in quibus legimus Deum, per Prophetas et prædicatores suos, peccatores terrere afflictionibus et comminationibus poenarum ut resipiscant, ut late refert Vega, lib. 6 in Trident., c. 33. Item ex Augustino, de Catechisand. rudib., capite quinto, dicente: *Rarissime accedit, immo vero nunquam, ut quisquam reniant roliens fieri Christianus, qui non sit aliquo modo Dei timore percussus.* Et Gregorius, homilia 34 in Evang.: *Prava mens (ait), si non prius per timorem everfatur, ab assuetis ritus non emundatur.* Quod latius proseguitur 28 Moral., cap. 10, et frequentes sunt hujusmodi sermones in Patribus, quos Vega supra, et Bellarminus, dicto libr. 4 de Justificat., cap. 13, et libr. 2 de Pœnit., cap. 17, referunt. Addendum vero est hanc necessitatem esse moraliter ac regulariter intelligendam, quia, cum Deus vult, facile convertit hominem illuminando intellectum per fidem et attentam considerationem majestatis, et bonitatis ipsius, et gravitatis peccati, quatenus offensa illius est, et excitando immediate affectum ad perfectam Dei dilectionem, et ad detestationem peccati propter ipsum, et cum spe venia ab ipso obtinenda sine interventu timoris, aut alterius motus voluntatis qui ex ipso nascatur. Quod saepè a Deo fieri, et in Magdalena, Mattheo, bono Latrone, Paulo, et similibus factum esse docuit Vega, 1. 6 in Trident., c. 12, inducens etiam parabolam de filio prodigo, qui in se reversus non timore motus est, nec severitatem patris, sed miseriam suam, et indigentiam, et patris abundantiam consi-

deravit, et de illius benignitate confidens dixit: *Surgam, et ibo ad patrem meum.* Unde etiam D. Thomas 1. 2, quæst. 413, art. 7, dicit justificationem interdum fieri subito sine dispositionibus remotis, ad quas timor poenae et motus qui ex illo nascuntur pertinent. In his ergo aliqua convenientia inter timorem et spem. Differentia vero est, quia spes est necessaria tanquam per se et intrinsece pertinens ad substantiam justificationis, ut de habitu ejus supra ostensum est, eademque ratio est de actu, servata proportione, ut ex Concilio Tridentino, sess. 6, cap. 7, et canon. 3, jam declaravi. At vero timor vel dolor in eo fundatus non pertinet ad substantiam justificationis, sed est quædam via et remota præparatione removens impedimentum, ut promptior fiat voluntas ad substantiale dispositionem et proximam eliciendam, et ideo, per se loquendo, non est tam necessarius timor sicut spes. Unde etiam fit ut etiam in usu rarissime vel fortasse nunquam fiat in adulto justificatio, quin actus spei in eo sit, vel præcesserit, licet de actu timoris oppositum contingat. Unde in conversione Latronis, vel Pauli, aut simili, probabilius credo non fuisse justificationem factam sine actu spei, licet fuerit facta sine actu timoris, propter rationem factam, quod spes est de substantia justificationis, non timor; vel aliter, quia, licet actus spei dicatur dispositio remota respectu dilectionis vel contritionis, respectu cujusdam partis substantialis justitiae habitualis est proxima dispositio, ut supra declaravi, timor autem omnino est remota dispositio, utilis tantum, vel moraliter necessaria ob imperfectionem subjecti, ut etiam exposui, et ideo non est tanta necessitas in timore, sicut in actu spei.

CAPUT XX.

DE CÆTERIS ACTIBUS VOLUNTATIS QUI AD JUSTITIAM OBTINENDAM PECCATOREM DISPONUNT, AC NECESSARI VEL UTILES SUNT.

1. *Exponuntur tres alii actus in justificatione intervenientes.* — Præter fidem, timorem et spem, tres alios actus voluntatis Concilium Tridentinum numeravit, scilicet, amorem Dei, detestationem seu odium peccati, et propositum mutandi vitam seu non peccandi amplius mortaliter, et hos ponere videtur tanquam omni tempore necessarios. Pro tempore legis gratiæ, adjungit propositum suscipiendo sacramentum baptismi, utique in non

baptizatis, et cum proportione idem intelligit in sacramento pœnitentia in jam baptizatis, quando ante realem susceptionem sacramenti justificantur, ut in capit. decimo quarto declarat. De his vero actibus multa dixi in quarto tomo tertiae partis, quæ hic non censeo repetenda, et ideo brevissime de singulis explicabo duo: primum, mentem Concilii; secundum, rem ipsam, quid unusquisque actus sit, et quomodo sit necessarius.

2. *Opinio Vazquez de amore.* — *Primum fundatum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — Primo ergo ponit Concilium actum amoris illis verbis: *Eumque (id est Deum) tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt.* Dicunt vero aliqui Concilium per hæc verba non explicare actum charitatis, præsertim perfectum, quo Deus et propter se et super omnia diligatur, sed amorem concupiscentiæ inchoatum et imperfectum. Ita docet P. Vazquez, disp. 203, cap. 9, et disp. 210, cap. 2, et in pluribus aliis locis id repetit. Dicitur autem præcipue alio fundamento ex re ipsa sumpto, quia perfecta dilectio charitatis non est dispositio ad justificationem, sed vel forma vel effectus justitiae habitualis prius natura infusæ, et perfecta satisfactio pro peccato absque alia gratuita Dei remissione. Ut autem suæ interpretationi colore præbeat, in verbis Concilii illam fundare nititur, id est, in verbo *incipiunt*, quod inchoatum quendam et imperfectum amorem indicat; unde etiam si sermo Concilii esset de amore benevolentiae Dei propter se, non oporteret intelligi de amore perfecto efficaci, et super omnia, sed de quadam amore simplicis affectus ad bonitatem Dei, quia homo non incipit motum charitatis a dilectione perfecta. Secundo, quia Concilium non addidit particulam *super omnia*, sed consulto videtur ab illa abstинuisse, quia de inchoato amore loquebatur; non enim casu, sed consulto id fecisse videtur, ut notavit Vega, libr. 6 in Trident., capit. 28. Tertio, quia Concilium solum loquitur de amore quo amatur Deus, ut fons justitiae; ille autem amor solum est concupiscentiæ, nam per illum amatitur Deus ut bonum nostrum, scilicet, quia justitiam et remissionem peccatorum, quæ magnum bonum nostrum sunt, nobis confert.

3. *Mens nostra.* — Ego vero, in superioribus et in tomo primo tertiae partis, hæc verba ita intellexi, ut vel de dilectione perfecta charitatis, quæ super omnia dicitur, accipienda sint, vel ut non sint limitanda ad amorem imperfectum, sed generatim sumenda sint de

dilectione accommodata justificationi, juxta modum ejus, nimurum, si extra sacramentum vel cum illo fiat. Quam sententiam probavi, quia Concilium tradit doctrinam de justificatione, quae et comprehendat modum justificationis adulorum legis novae, et non excludat illam que in omni lege ac tempore locum habere potuit, et in ipsa lege nova non solum declarat modum justificationis cum sacramento in re suscepto, sed etiam in voto, ut in c. 4 evidenter supposuit; prius enim ponit descriptionem justificationis generalem omni tempori et legi, et deinde subdit: *Quæ quidem post Evangelium promulgatum sine regenerationis lacacro aut ejus voto fieri non potest.* Et de hac justificatione in sequentibus capitibus consequenter loquitur; ergo cum modum dispositionis describit, debuit eam tradere vel comprehendere quæ, et ante Evangelium sufficiebat, et post Evangelium cum voto sacramenti sufficere possit, alias nimis angustam et insufficientem doctrinam de dispositione ad justitiam tradidisset; hæc autem dispositio includit amorem Dei ex charitate, et absolutum ac efficacem, quem super omnia vocamus, ut supra ostensum est et mox dicemus; ergo etiam hunc amorem Concilium comprehendit.

Tridentina Synodus consonat. — *Pri-*
mum indicium, et fundamentum Vazquez sol-
vitur. — *Secundum etiam non obstat.* — *Vide Bellarm., libr. 2 de Pœn., cap. 14.* — *Tertium diluitur.* — Deinde verba Concilii non dissont huic expositioni, sed consonant maxime, nam can. 3, qui doctrinæ illius capituli respondeat, generatim loquitur Concilium de dilectione necessaria vel sufficiente ad justificationem, tam in sacramento quam extra, cum dicit necessariam esse prævenientem Spiritus Sancti inspirationem et ejus adjutorium, ut homo possit diligere Deum sicut oportet ut ei justificationis gratia conferatur. Quæ verba vel de sola dilectione perfecta charitatis, vel de illa maxime intelligenda sunt; similiter ergo loquitur in cap. 6. Quod vero utatur illa phrasim *diligere incipiunt*, nihil obstat, nam loquitur de dilectione per quam peccator, qui antea Deum non diligebat, in Deum convertitur; per illam autem semper incipit diligere Deum, sive per imperfecium, sive per amorem perfectum convertatur; nemo enim negabit quin peccator possit in primo actu statim super omnia Deum diligere, et nihilo minus tunc etiam dicetur incipere diligere Deum. Itaque verbum *incipit* non dicit per-

fectionem vel imperfectionem actus, sed transitum a statu non diligentis ad statum diligentis, seu dicit initium temporis in diligendo, non modum. Præterquam quod charitas perfecta secundum essentiam et super omnia solet dici inchoata et incipientum, respectu charitatis proficientium et perfectorum. Neque etiam obstat quod Concilium omiserit particulam *super omnia*, nam etiam Christus illam omisit, Joan. 14, cum dixit: *Qui diligit me, diligitur a Patre meo*, et: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*, et tamen non est dubium quin de dilectione super omnia et essentialiter perfecta fuerit locutus; ita ergo potuit Concilium illam omittere, licet de amore necessario ad modum justificationis fuerit locutus, quia voluit simpliciter loqui prout Scriptura loquitur, et non adjungere particulam illam, vel quia noluit limitare sermonem ad solam justificationem quæ extra sacramentum fit, vel quia illa particula obscura est et inter Scholasticos controversa. Et hoc est quod Vega docuit, et nihil aliud. Nam docet Concilium loqui de dilectione sufficiente ad justitiam, etiam extra sacramentum, sive illa dicenda sit super omnia, seu minor sufficiat, quamvis in eam partem semper inclinet quæ certa est, et dilectionem super omnia requirit. Denique non obstat quod Concilium loquatur de amore Dei, tanquam omnis justitiae fontis, quia etiam diligitur Deus super omnia et ex charitate, ut creator est vel glorificator. Neque tunc diligitur amore concupiscentiae, sed propter bonitatem et potentiam quam in se habet, ratione ejus est omnis justitiae fons. Sicut dicitur Deus amari charitate infusa, ut est finis ultimus supernaturalis, et objectum beatitudinis ejusdem ordinis, non quia eo amore nobis illum diligamus, sed quia eam bonitatem in eo et propter eum diligimus, quæ potest nos tam perfecte beare, ut in superioribus declaratum est. Nec erat cur Concilium de amore concupiscentiae post spem loqueretur, cum spes ad amorem concupiscentiae pertineat, et ideo illum non excitet, sed potius supponat, et ideo ad amorem benevolentiae promovere soleat.

5. Assertio firma. — Sit ergo certum Concilium docere amorem charitatis esse optimam dispositionem ad justificationem, et omnium certissimam, ac proximam, quia, tali dispositione posita, infallibiliter sequitur justificatio, ut in superioribus ostensum est; et satis constat ex allegatis verbis Christi: *Qui diligit me, diligitur a Patre meo*; quem autem Pater dil-

git, illum sanctificat, et in eo habitat, juxta id quod idem Dominus subjungit: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diligit eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus*, utique per gratiam sanctificantem, de qua optime intelligitur illud Ecclesiast. 2: *Qui timetis Dominum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra*, gratia enim perfectum est animæ lumen. Et 1 Joan. 4, dicitur: *Omnis qui diligit ex Deo natus est*, et multa alia in superioribus adduximus. Unde non est dubium quin hæc sit optima dispositio, etiam ante baptismum, et ideo Deus non solum fidem, sed etiam amorem sui prius inspirat, ut et baptismi sacramenta fideliter requiramus, ut dixit Concilium Arausicanum, capit. ultim., et tradit Augustinus, de Spirit. et litter., cap. 17, et serm. 16 de Verb. Apost., et frequentissime. An vero ad justificationem ante baptismum hæc dispositio sit necessaria, et an sola sufficiat, in sequenti punto dicam.

6. De actu pœnitentiae. — *Vazquez opinio.* — Secundo, ponit Concilium actum pœnitentiae, dicens: *Ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod et detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam quam ante baptismum agere oportet.* Circa quæ verba, sicut circa præcedentia, statim occurrit imprimis quæstio de sensu Concilii, an, scilicet, loquatur Concilium de perfecta detestatione peccati seu contritione, vel solum de imperfecta, quæ attrito dicitur. Nam citatus auctor consequenter contendit solum loqui Concilium de attritione, primo, quia expresse loquitur de *pœnitentia quam ante baptismum agere oportet*; antea baptismum autem non oportet habere contritionem; secundo, quia non loquitur de pœnitentia simpliciter, sed dixit: *Per odium aliquod*; illa enim particula *aliquod* diminuens est, et imperfectionem pœnitentiae indicat; tertio, quia agit de justificatione per baptismum, nam illum ponit in cap. 7 inter causas hujus justificationis; sed pœnitentia necessaria cum baptismo non est contritio, sed attrito; ergo.

7. Rejicitur. — *Vide Sot., libr. 2 de Natur. et grat., c. 16; Bellarm., libr. 2 de Pœnit., c. 14; Petr. Sot., lect. 4 de Pœnit.* — *Tridentinum exponitur.* — Nullus tamen aliis theologus qui post Concilium scripsit, de sola attritione verba illa intellexit, sed vel de contritione, vel generatim de pœnitentia modo justificationis accommodata, sicut de dilectione diximus, ut sentit aperte Bellarminus, lib. 1 de Justific., capite 13, § Quinta dispositio, in testimonio

usus et veritas ipsius doctrinæ satis suadet non fuisse aliam mentem Concilii; certum est enim perfectam contritionem esse optimam et maxime propriam dispositionem ad consequendam justificationem et peccatorum mortalium remissionem, ut in superioribus ostensum est, et evidenter colligitur ex testimoniis veteris Testamenti, in quibus vere pœnitentibus remissio peccatorum infallibiliter

concedi asseritur vel promittitur, ut Isai. 45, Jerem. 42, Ezechiel. 48 et 33, Zachar. 4, Joel. 2, et sæpe alias; nam illo tempore non habebat illa promissio infallibilem connexionem nisi cum vera contritione; ergo necesse est ut talia testimonia de illa intelligantur. Quod satis expressit David Psalm. 50, dicens:

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicias; ergo eadem dispositio est optima in lege gratiae, nam illæ promissiones etiam nunc durant, imo intuitu legis gratiae seu Christi auctoris ejus prius factæ sunt. Et de sola potentia est quasi connaturalis dispositio. Quod autem nunc ex privilegio Sacramentorum minor acceptetur cum sacramento, non tollit quin illa sit melior dispositio, et ad consequendam gratiam et remissionem peccatorum ante susceptionem sacramenti necessaria; ergo etiam nunc hic actus contritionis sub dispositione ad justitiam comprehenditur, neque a Concilio prætermitti debuit.

9. *Dubium cum sua ratione.*—*Assertio prima.*—Difficultas vero superest circa hos duos actus, an uterque simul sit necessarius ad justificationem per se sumptam, id est, seclusa institutione sacramentorum novæ legis, vel nunc ante realem eorum susceptionem. Et ratio dubitandi est, quia si uterque actus simul est necessarius, neuter solus sufficiet, quod videtur inconveniens. Quæ difficultas plures includit quæstiones quas late tractavi in dicto tom. 4, disput. 4, sect. 1 et 2, et disput. 9, sect. 1, ad quas lectorem remitto, et pauca quæ noviter occurrunt adjungam. Primum ergo censeo, utrumque actum, per se loquendo, esse necessarium ad complendam dispositionem ultimam extra sacramentum. Nam uterque actus est necessarius necessitate medii ad salutem; talis enim necessitas explicatur in amore illis verbis: *Qui non diligit, manet in morte,* 1 Joan. 3; et illis ad Galat. 5: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, que per dilectionem operatur;* in pœnitentia vero verbis illis: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis,* Luc. 13, et illis: *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei.* Et multa alia ex Scriptura, Conciliis et Patribus, gravioribusque Theologis in utriusque partis confirmationem in citato loco adduximus. Ratio autem maxime theologia sumitur ex divina ordinatione dictis testimoniis contestata. Moralis autem proportio quam talis ordinatio habet cum ipsa rei natura, est, quia cum ho-

mo per peccatum convertatur ad creaturam, et avertatur a Deo, præferendo illi in amore creaturam, non satis disponitur ad reconciliationem cum Deo, nisi et ipsum diligere incipiat et peccatum detestetur, ita ut utrumque ex toto corde faciat.

10. *Assertio secunda.*—*Peccatum mortale non potest esse de lege cum dilectione Dei super omnia.*—Secundo, censeo in casu et per accidens posse hominem justificari per solum amorem formalem Dei super omnia, virtute, et voto includentem detestationem peccatorum, etiamsi tunc formaliter actus pœnitentiae non concurrat. Hanc sententiam ostendi in illo loco esse D. Thomæ et plurium Theologorum, licet pauci contradicant. Fundamentum vero in duobus principiis consistit. Unum est, posse aliquando eum qui est in statu peccati mortalis subito excitari ad cogitandum de Deo, ejusque beneficiis, et bonitate, et antequam peccata in mentem veniant, illum ex toto corde diligere. Primum enim de cogitatione unius sine alio naturale est homini, et infinitæ possunt esse occasiones vel objecta quæ illo modo mentem excitent. Secundum autem facile est gratiae; *nescit enim tarda molimina Spiritus Sancti gratia,* et ideo, proposito Deo ut summe diligibili, statim, nullo alio expectato, potest voluntas cum adjutorio gratiae in dilectionem Dei prodire, sicut justus potest diligere Deum ex ejus recordatione, nulla præcedente recordatione priorum peccatorum. Qui autem hoc negant esse possibile quando peccata remissa non sunt, vel Deum nunquam excitare mentem talis hominis ad unum sine alio, gratis id assentunt, quia hominis memoria et consideratio ordinarie excitatur objectis externis, quæ interdum ad unum occurront, et non ad aliud. Et similiter Deus in excitandis hominibus utitur externis objectis aut signis, et illis se accommodat. Hoc ergo principium, quod in facto consistit, non videtur posse negari. Hinc autem subiungitur aliud, videlicet, cum absoluta Dei dilectione super omnia non posse simul esse peccatum mortale, saltem secundum legem Dei ordinariam, neque Deum posse non redamare eum qui ipsum ex toto corde diligit. Hæc autem lex adeo est consentanea bonitati Dei et perfectioni infusæ charitatis, ut aliqui putaverint oppositum omnino repugnare, ut in superioribus vidimus; sed, licet id verum non sit, saltem negari non potest quin lex illa et naturæ ac dignitati talis amoris sit valde consentanea. Quod au-

tem a Deo sit lata, infinita Scripturæ testimonia supra adducta convincunt, et in citata disputatione multa ex Patribus adjunximus. Ex his ergo duobus principiis evidenter concluditur interdum posse sufficere solum actum amoris per modum ultimæ dispositionis ad gratiam. In illo vero semper includitur dolor de peccatis, tum virtualiter, quoniam qui ex corde amat Deum, habet principium efficax detestandi offenditionem ejus, tum etiam in voto, quia ex vi illius amoris paratus est dolere de peccatis commissis, cum primum memorie occurrant, et commode possit, quia hoc est medium per se necessarium ad salutem, ut in citata disputatione latius declaravi.

11. *Assertio tertia.*—Tertio, dixi in citato loco, et nunc etiam dicendum censeo detestationem efficacem seu odium peccati, si sit super omnia et ex charitate, interdum posse sufficere ad justificationem per modum actualis dispositionis sine formaliter actu amoris. Hanc assertionem multi Theologi docuerunt, ut ibi retuli, et præsertim Soto, lib. 2 de Natur. et grat., cap. 16 et 17, et in 4, dist. 14, quæst. 2, art. 5, § *Hinc ergo*, in fine. Docens enim semper esse necessarios formaliter omnes illos actus quos Concilium Tridentinum enumerat, ita concludit: *Neque requiruntur semper duo actus charitatis, sed sæpe unicus pœnitentiae alium virtute continet.* Idem sentit Vega, libr. 6 in Trident., cap. 12 et 28, et libro 13, cap. 21, ubi multa congerit quæ hanc sententiam confirmant.

12. *Duobus principiis probatur.*—*Opinio Lorcae, disp. 32 de Gratia.*—Probatur autem hæc assertio sicut præcedens ex duobus similibus principiis. Unum est, si peccator, considerans gravitatem offenditionis divinæ majestatis, statim de illa summe doleat, solum quia avertit et separat a Deo, et quodammodo malum illius est, per illum actum posse habere detestationem peccati perfectam, sine alio actu formaliter dilectionis, vel priusquam in illum prodeat. Alterum est, hanc detestationem dilectionem Dei virtualiter continere. Nam hinc sequitur posse hominem justificari priusquam proprium actum positum dilectionis Dei habeat. Primum ex dictis principiis nemo negat quem ego legerim. Et potest probari omnibus locis Scripturæ, in quibus contritioni aut detestationi perfectæ peccatorum, illorum remissio promittitur, et ex Concilio Tridentino, sess. 14, cap. 4, ut in eodem loco latius ostendi. Et hoc etiam sentiunt Theologi qui dicunt contritionem posse

uno actu simplici aliquando fieri; ille enim actus non potest esse nisi illa perfecta detestatio, per se elicita propter suum objectum sine formaliter imperio actualis amoris. Contrariam nihilominus doctrinam modernus quidam in utroque docuit. Nam imprimis ait non posse detestationem peccati antecedere amorem Dei; deinde ait dilectionem Dei non posse virtualiter contineri in aliquo priori actu. Primum probat, quia amor Dei comparatur ad odium peccati, sicut intentio finis ad electionem medii; sed impossibile est habere electionem medii ante intentionem finis; ergo etiam est impossibile habere odium peccati propter Deum ante dilectionem Dei, quia sicut electio oritur ex intentione, ita odium ex amore; nam ab illo accipit rationem formalem motivi, propter quod fugit peccatum. Secundum autem probat, quia charitas est prima virtus, et excellentior aliis, et ideo in nulla alia virtualiter contineri potest; ergo nullus alius actus potest esse sufficiens, tanquam virtualiter continens charitatem. Unde etiam addit quod, licet actus charitatis possit in alio implicite contineri, non esset tutum, nec sincera Scripturæ et Patrum interpretatio dilectionem implicitam admittere, quia non consonat sanæ doctrinæ justificationem absque supernaturalibus actibus concedere; omnium autem primi sunt fides et dilectio.

13. *Notandum.*—Sed hæc parum obstant nostræ sententiae; ut autem illam magis declaremus et confirmemus, oportet advertere hunc actum detestationis peccati seu contritionis præcise sumptæ esse odium quoddam abominationis respectu peccati; nam illud fugit et abominatur ut gravissimum quoddam malum, et, quia illud abominatur ut malum Dei, necesse est ut ille actus dicat respectum aliquem ad Deum, qui certe non est respectus abominationis seu fugæ, sed potius tendentia ad Deum, seu complacentia ad ipsum, ut generaliter et bene exponit Cajetanus 1. 2, quæst. 29, articul. 1. Quapropter odium illud peccati comparatum ad Deum non habet rationem odii, sed potius videtur habere quoddam rationem complacentiæ, et quasi amoris, et hac ratione dicitur actus pœnitentiae actum amoris virtute continere, et Vega, lib. 6 in Trident., cap. 28, sub disjunctione, dixit quod pœnitentia aut est dilectio quædam, aut non est sine illa. Unde multi ipsum odium peccati, ut offensa Dei est, dicunt esse proprium et verum amorem Dei. Quem modum loquendi ego non approbo nec usurpo, ne